

Comediants i comediats

PAU RAUSELL KÖSTER

Una de les enquestes del CIS comparava el 1995 l'activitat real i la ideal del temps d'oci. Alguns dels resultats són xocants. Els súbdits dels borbons dediquem un 69% del nostre temps lliure a veure la tele, mentre que en les nostres preferències ideals desitjariem dedicar-li tan sols el 25%. En aquest cas, la tele es converteix, emprant llicenciosament l'argot econòmic, en una "preferència vergonyant" que deixa en evidència la nostra debil voluntat; és a dir, consumim més televisió del que ens agradaria que desitjàrem consumir —i no és un treballengües—. Per contra, anem al cinema en la mateixa proporció que el que desitgem (un 27% del nostre temps real i un 29% del temps ideal), però en canvi, per al teatre, només ocupem un 8% del nostre temps, mentre declarem que desitjariem dedicar-li un 18%. És a dir, que anem al teatre menys de la meitat de les vegades que idealment desitjariem. Per què, doncs, no hi anem? El consum de teatre té aproximadament els mateixos costos d'oportunitat (i tornem a l'argot econòmic) i de transacció que el consum de cinema. L'única resposta possible des de l'economia és inventar una anomalia del comportament del consumidor, que podríem anomenar com "el cas de la preferència honrosa". Això vol dir que els ciutadans no van al teatre (perquè en el fons els sembla un rotllo), però la manifestació de la preferència, tot i que no la realitzen efectivament, ja els honra. Així, no ens agrada molt el teatre, però desitjariem que ens agradara. De vegades, sucumbim al nostre sentit del deure i assistim a alguna representació teatral.

La veritat és que aquesta actitud no deixa de tenir una certa lògica. Si ens limitem estrictament al contingut del producte consumit, resulta evident que el teatre compta amb no poques limitacions i competidors importants. Que uns exagerats homes i dones pugen a una tarima per contar-nos una història i reciten i gesticulen monòlegs afectats i diàlegs inversemblants davant 600 persones com si foren reflexions íntimes i converses privades, resulta, si ho observem amb una mica de perspectiva, patètic. Per transmetre sensacions, emocions i missatges, el cinema té molts més recursos. I si del que es tracta és que l'espectador recree els contextos, què hi ha millor que la lectura directa de l'obra? És cert que el teatre disposa d'alguns avantatges: la sensació de participar en una tradició ritualitzada que prové dels orígens de la civilització i l'"ansia del directe" en un món cada vegada més virtualitzat. Però, per molt que s'hi entesten els puristes,

ma.

També és cert, i ja ho diuen els sociòlegs, que, al teatre, no s'hi va només a veure l'obra. La "distinció" de Bordieu, la manifestació d'un statuts intel·lectual o simplement una bona excusa per fer un tomb amb els amics són raons suficients per a convertir-se en espectador teatral. No es veuen obligats els professors, els funcionaris de nivell superior al 16A i fins i tot algun empresari modern a excusar l'escassa freqüència de visites a la butaca teatral per problemes de temps o perquè no han trobat ningú que es quede amb els xiquets? Impositem una preferència imaginària que ens dignifica però que, en exercir-la efectivament, ens avorreix.

Al teatre, no li fa massa falta el públic. De les 887 obres que, segons l'anuari d'EL PAÍS s'han representat a Madrid i Barcelona la temporada 1996-1997, més del 22% han tingut menys de 30 espectadors de mitjana per funció. La qual cosa implica més de 2.000 funcions on els actors han hagut de competir amb els seu propi ressò. Ni tan sols els ingressos per taquilla són la font principal. Si fem cas de les dades del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (l'únic on hi ha estadístiques culturals dignes de tal nom), el 1993, només un 27,8% dels ingressos dels teatres catalans provenien de la taquilla.

El teatre és, per tant, un fals desig del públic i, el públic, una falsa necessitat del teatre. El teatre mai no desapareixerà per falta d'espectadors —sempre es podria tirar mà d'un públic virtual—. El vertader perill està en la falta de comediants. Al teatre, si que s'hi compleix la llei de Say (que l'oferta genera la seua demanda). Els comediants i el seu discurs generen la demanda captiva de classe mitja il·lustrada acomplexada, de batxillers obligats, d'espais escènics i mediàtics, de crítiques aspres, de polítiques públiques, de teatres nacionals i de patrocinis dels bancs amb peles per a gastar. I en aquest joc, el públic és només una marginal derivada segona, que podria arribar a zero. El que és realment divertit del teatre no és mirar-lo sinó fer-lo i, així, contra la crisi permanent del públic teatral, apareix una permanent massa crítica de teatre *amateur*. El que no és del tot lícit, senyors comediants, és invocar la necessitat del teatre en nom del públic. Dedicuen esforç a divertir-se i a guanyar peles, però deixen que "el públic" trie la seua pròpia i particular via de redempció.